

Деякі аспекти щодо повноважень судів загальної юрисдикції

Бардакова М., студентка групи Юм-02

Науковий керівник – Логвиненко М. І., к.ю.н, доц. кафедри АГПФЕБ СумДУ

Держава може досягти стабільності, передбачуваності у соціально-економічній та політичній сферах тільки там, де судова система сформувалася та здобула необхідні елементи самостійної та незалежної владної структури почала виконувати лише її притаманні функції. Якщо брати до уваги історію світової цивілізації, то ще Аристотель зазначав, що у всякому державному устрої є три «елементи». Перший – законодавчий орган, який вирішує всі найважливіші питання життя держави і до того ж володіє деякими специфічними судовими функціями. Другий «елемент» – інститут адміністративної (виконавчої) влади, третій – інститут судовий. Саме ці три елементи складають основу кожної цивілізованої держави [5,с.514].

Якщо розглядати в даному спектрі нашу державу, то її головна мета як правової держави це утвердження прав і свобод людини та громадянина, забезпечення дотримання принципу верховенства права та законності, що було і залишається однією з основних складових організації здійснення судочинства. Застосування судами законів та інших правових актів перш за все залежить від їх конституційності.

Побудова правової, демократичної держави передбачає практичне втілення таких фундаментальних принципів, як верховенство Конституції та верховенство права. Це питання можна розглядати і в теоретичному аспекті, і досліджуючи елементи системи державної влади, які є інституційними гарантіями забезпечення статусу Конституції як акта найвищої юридичної сили.

Україна, проголосивши себе суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою, тим самим визнала, що існування і функціонування будь-яких інститутів у державі базується на принципах розподілу влад. Відповідно до ст. 6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову[1].

Прагнучи до реалізації світових стандартів у сфері здійснення правосуддя, наша держава проводить зміни у судовій системі із врахуванням світової тенденції розвитку, які мали місце при формуванні зарубіжних систем судової влади.

Виключною функцією судів є здійснення правосуддя. Визнаючи і законодавчо закріплюючи таке положення, український законодавець тим самим взяв на себе обов'язок забезпечити умови для реалізації цієї функції, адже інтереси суспільства і держави, права і свободи людини та громадянина можуть бути захищені безпосередньо незалежними судами лише за умови їх ефективного функціонування[3, с. 68].

Вони є органами судової влади, які діють самостійно і незалежно від законодавчої і виконавчої влади. Інші органи державної влади і посадові особи не вправі переймати на себе функцію і повноваження, які є компетенцією органів правосуддя, також неможливе створення надзвичайних та особливих судів. Згідно зі статтею 55 Конституції України призначенням судів є здійснення захисту гарантованих Конституцією кожному прав і свобод

Судова влада – це специфічна гілка державної влади, яка реалізується уповноваженими на те органами, судами, її призначенням є вирішення всіх виникаючих в суспільстві правових конфліктів і її характерними ознаками є незалежність, самостійність, відокремленість, виключність та під законність [4,с.274].

Тенденції розвитку судової системи спрямовані на неухильну реалізацію нормативних положень Конституції України про суди загальної юрисдикції, їхню організацію, порядок діяльності, систему та правовий статус суддів. Тобто Закон України "Про судоустрій і статус суддів" нормативно розвинув і визначив правовий статус судів загальної юрисдикції, деталізував порядок призначення та обрання суддів на посади та уточнив їх статус, основні підвалини якого були закладені в Основному Законі ще в 1996 році. Ці нормативні конституційні положення були одними із найбільш демократичних на теренах колишніх

радянських республік, але протягом багатьох років незалежності України залишалися нездійсненим ідеалом для українського суспільства та держави.

В Україні суди загальної юрисдикції, здійснюючи свої функції, не залежать від інших гілок влади (окрім того, що умови їх функціонування залежать через бюджетні видатки від інших гілок влади). При здійсненні своїх повноважень використовують нормативно – правові правила поведінки, що встановлюються іншими органами державної влади. Існує багато наукових та інших праць, що стосуються проблематики взаємодії та співвідношення в діяльності судової влади з іншими гілками державної влади. Відповідно до нової тенденції суди вже не задовольняються своєю традиційною роллю – тільки застосуванням законів. Рішення, що приймаються даними судами, як результат їхнього функціонування, значною мірою впливають на діяльність органів законодавчої та виконавчої влади у державі.

Реалізація дієздатності судів загальної юрисдикції здійснюється через нормативно визначені повноваження, тобто їх сукупність прав і обов'язків, закріплених у Конституції та законах України.

Функції судів загальної юрисдикції - це основні напрями та види діяльності даних судів з метою розгляду й вирішення справ у сфері цивільного, кримінального, адміністративного та господарського судочинства, що здійснюється виключно судами на підставах, у межах та порядку, які передбачені Конституцією України та законами.

Система судів загальної юрисдикції відповідно до Конституції України будується на принципах територіальності, спеціалізації та інстанційності [2].

Цим функціям властиві загальні та спеціальні ознаки (дієвий характер їх; вираження в них сутності та змісту судової влади загалом; нормативна визначеність та форми їх здійснення; наявність системи гарантій реалізації вказаних функцій тощо). Повноваження даних судів є неоднорідними. Їх можна класифікувати на основі певних критеріїв, таких як: суб'єкти, об'єкти, способи, форма здійснення, час здійснення, територія здійснення судочинства тощо. [3, с.68]

Функції судів загальної юрисдикції не слід ототожнювати з функціями держави в цілому, оскільки кожному органу державної влади притаманна загальна й спеціальна діяльність. Хоча органи державної влади і суди також є складовою апарату держави і знаходять своє вираження в компетенції, у предметі правового регулювання і обов'язках (повноваженнях), закріплених за ними. Подекуди повноваження вище зазначених судів зводять лише до видів діяльності судів загальної юрисдикції. Але в цьому є помилка, тому що види, як правило, опосередковують форми, способи діяльності, а напрямки – зміст.

Спеціальні ознаки функцій судів загальної юрисдикції є витоками з загальних і вказують на їхні особливі, видові властивості, що дозволяють розмежовувати як зовнішньо так і внутрішньо, а саме функції, що здійснюють суди не тільки визначають основні напрямки їх діяльності, а й їхні види. Здійснення правосуддя на засадах верховенства права, що передбачає забезпечення кожному права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України є завданням суду, що об'єднує діяльність судів загальної юрисдикції, реалізація яких виражена у здійсненні правосуддя.

Функції судів загальної юрисдикції реалізуються шляхом здійснення судочинства виключно в нормативно визначених його формах тільки судами загальної юрисдикції, а ніяк не позасудовим або квазісудовим шляхом.

Завдання, принципи і форми здійснення правосуддя регулюються виключно Конституцією України та чиним законодавством. Судове законодавство України представлене ієрархічною системою нормативно-правових актів, що включає Конституцію України, закони України та підзаконні нормативно-правові .

У подальшому розвитку українського національного законодавства доцільно було б виділити та юридично закріпити цю термінологію у законодавчих актах, що дозволило б уникнути розбіжностей в тлумаченні у зв'язку з визначенням функцій діяльності суду. Дана тема можна розглядати спираючись на різні точки зору і щоразу виявляти нові аспекти діяльності суду загальної юрисдикції.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Про судоустрій і статус суддів // Закон України від 7 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 2453-VI. - Ст. 529
3. Карпечкін П. Ф. Функції судів загальної юрисдикції: поняття та види // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2005. - № 4. - С. 69 – 72.
4. Організація судових та правоохоронних органів // За ред. Л. Марочкина, Н. Сибільової, О. Толочко. - Х., 2010. - 765 с.
5. Аристотель. Політика. - Соч. в чотирьох томах. Том 4. - М: Мисль, 2009. - С. 618.
6. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Система конституційного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни // Правова держава. Випуск дванадцятий. - К.: Вид-во Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. - С. 198 – 216.